

ЛИТЕРАТУРНА СРЕЩА С УКРАИНСКАТА ДУША

РЕЦЕНЗИЯ¹

Венеса Начева

Софийски университет „Св. Климент Охридски“ (България)

A LITERARY ENCOUNTER WITH THE UKRAINIAN SOUL

Venesa Nacheva

Sofia University St. Kliment Ohridski (Bulgaria)

ORCID ID: 0000-0001-7549-965X

E-mail: vnacheva@slav.uni-sofia.bg

През 2025 година българската преводна рецепция на украинската литература отбеляза сериозно разширяване. То е свързано с появата на книгата „Антология на украинската класическа литература: 1798–1865“, чийто съставител, автор на предговора към нея и преводач на съдържащите я текстове е украинистът и университетски преподавател по дисциплините от курса „История на украинската литература“ Владимир Колев. На 418-те печатни страници на изданието намират място 16 автори с техни 38 художествени произведения. Те са съпроводени от метатекст, включващ увод, библиографски и уточняващи бележки от съставителя. Изданието продължава и обогатява традициите на преводите на украинската литература, съществуващи в България².

Антологията на Вл. Колев е още един негов принос към българската украинистика. Тя следва изследователските му интереси през годините и се вписва в продуктивната му научна и преводаческа дейност³.

¹ *Antologiya na ukrainskata klasicheska literatura: 1798–1865. Sast. i prevod V. Kolev. Sofiya: Izdatelstvo „Ergo“, 2025. [Антология на украинската класическа литература: 1798–1865. Съст. и превод В. Колев. София: Издателство „Ерго“, 2025.]*

² *Техен обзор правят изследователите от Софийския университет Райна Камберова и Албена Стаменова (Kamberova, Stamenova 2014).*

³ *Авторът има богата научна продукция от критически статии, а наскоро бяха издадени с негово участие и два мащабни труда – „Украински поетически авангард“ (Kotsarev, Slivinski, Stahivska 2018) и „Светът от вчера“ (Grigорова, Nacheva, Nedelchev, Vlashki, Kolev, Slivinski 2023). Вл. Колев е съавтор на украинската част „Окървавената епопея“: Украинската култура между националната идентичност, космополитизма и краха на ценности сред тоталитарните идеологии“ от изданието „Светът от вчера“ (2023).*

Голямо достойнство на представените в антологията текстове са направените от Владимир Колев преводи, които целенасочено са много близки до оригинала, за да бъдат спазени в тях оригиналните стихосложения на представените творби и по този начин да се запазят техните най-важни структурни особености, както и да се предадат най-пълно характеристиките на епохите, за които те са представителни. Част от преведените произведения са напълно неизвестни за българската читателска публика и намират своето първо публикуване в антологията. Авторът е обозначил това в прилежно направените уточняващи бележки към всяка от представените творби. Останалите текстове (например поемата на Иван Котляревски, голяма част от текстовете на Тарас Шевченко, някои от произведенията на Евген Гребинка и др.) намират необходимото за тях обновяване на превода, тъй като почти всички те са били направени по времето на социализма в България и често са с подчертана в тях пропагандна насоченост, характерна за посочения период.

Заглавието на настоящата рецензия бе продиктувано от информативния увод от Вл. Колев, в който той подчертава, че само литературата е „годна да разкрие цвета на народа, да подчертае онези черти, които го оразличават от всички останали, да предаде културата и вярванията, които го правят самобитен и интригуващ. Именно в такъв контекст и с такава цел ви предлагаме „Антология на украинската класическа литература: 1798–1865“ (Kolev 2025: 7). Представа, която споделям напълно, тъй като вярвам в силната връзка между литературата и идентичността (национална и личностна) и именно това бе причината да реша да обвържа още в заглавието словото и проявленията на душата.

Обхватът на текстовете преплита национално и интимно, за да отрази в най-пълна степен съдбата на украинците от епохите на Просвещението, Романтизма и Реализма в Украйна. Творбите отбелязват началото на новата украинска литература, писана изцяло на народен език, преминават през чувствената романтическа литература, достигнала майсторство в стихосложението (най-ясни примери, за които са творбите на споменатите Евген Гребинка и Тарас Шевченко) и достигат до социално ангажираната реалистична украинска литература. Жанровата рамка на антологията обхваща двата големи раздела в нея, състоящи се от лирични и лиро-епични текстове (в първия раздел) и белетристични творби (във втория). Откривам голямо предимство в решението на предприетото жанрово и родово разделение, защото по този начин не се наслагват предварителни представи за устойчиви комбинации между отделните текстове. Не се натрапват

ЛИТЕРАТУРНА СРЕЩА...

конкретни мотиви и проблеми, през които творбите да бъдат четени. По този начин читателят може да потърси сам различните точки на сходство и различие между тях.

Основните мотиви в произведенията са концентрирани около миналото, настоящето и бъдещето на Украйна, героизма, но и личното щастие, защото текстовете показват сложните отношения между личността и общността. Централен проблем за редица от текстовете е този за националната независимост. Неизменим елемент на голяма част от творбите, независимо от епохата, към която принадлежат, са фолклорните елементи, част от украинската народна култура.

Ценният труд на Владимир Колев, разпространяван на българския пазар от Издателство „Ерго“, е необходима и приносна книга, защото освен всичко изброено дотук, той съчетава познание, което е важно както за широкия читател, изкушен от славянските литератури, и в частност украинската, така е и чудесен материал, който да бъде използван в различните дисциплини – при преподаването на украинска литература, фолклористика, преводни трансформации. Книгата е много важна и поради настоящата геополитическа обстановка, защото тя много ясно отразява историческите и културни особености на Украйна, показва нейното равноправно и значимо място сред останалите народи, откроява националната ѝ идентичност.

Библиография

- Grigorova, Nacheva, Nedelchev, Vlashki, Kolev, Slivinski. 2023:* Grigorova, M., V. Nacheva, M. Nedelchev, M. Vlashki, V. Kolev, O. Slivinski. Svetat ot vchera. Vidyan prez katastrofata ot 1939 godina. Useshvaniyata za zastrashena Evropa v kulturata i literaturata na a Bulgariya, Ukrayna, Polsha i Chehoslovakiya. I ch. Sofiya: Izdatelski tsentar „Boyan Penev“, 2023. [Григорова, Начева, Неделчев, Влашки, Колев, Сливински. 2023: Григорова, М., В. Начева, М. Неделчев, М. Влашки, В. Колев, О. Сливински. Светът от вчера. Видян през катастрофата от 1939 година. Усещанията за застрашена Европа в културата и литературата на а България, Украйна, Полша и Чехословакия. I ч. София: Издателски център „Боян Пенев“, 2023.]
- Kamberova, Stamenova 2014:* Kamberova, R., A. Stamenova. Pregled na prevoda na ukrainska literatura ot nachaloto na XXI vek do dnes. – Almanah „Balgarska ukrainistika“, 4/2014, 66–75. [Камберова, Стаменова 2014: Камберова, Р., А. Стаменова. Преглед на превода на украинска литература от началото на XXI век до днес. – Алманах „Българска украинистика“, 4/2014, 66–75.]

Kolev 2025: Kolev, V. Ukrainската klasicheska literatura v svetoven kontekst. Uvodni dumi. – V: Antologiya na ukrainската klasicheska literatura: 1798–1865. Sast. i prevod V. Kolev. Sofiya: Izdatelstvo „Ergo“, 2025. [Колев 2025: Колев, В. Украинската класическа литература в световен контекст. Уводни думи. – В: Антология на украинската класическа литература: 1798–1865. Съст. и превод В. Колев. София: Издателство „Ерго“, 2025.]

Kotsarev, Slivinski, Stahivska 2018: Kotsarev, O., O. Slivinski, Yu. Stahivska (sast.). Ukrainски poeticheski avangard. Prev. A. Stamenova, V. Kolev, R. Kamberova. Sofiya: Izdatelski tsentar „Boyan Penev“, 2018. [Коцарев, Сливински, Стахивска 2018: Коцарев, О., О. Сливински, Ю. Стахивска (съст.). Украински поетически авангард. Прев. А. Стаменова, В. Колев, Р. Камберова. София: Издателски център „Боян Пенев“, 2018.]